

LOGOTYP

Frågor & Svar

Gynekologisk cellprovtagning och livmoderhalscancer

Screening är en undersökning av friska personer. Undersökningen görs för att kunna hitta en allvarlig sjukdom innan den känns eller märks. Screening kan användas om sjukdomen är vanlig och om det finns säkra metoder för att tidigt upptäcka och behandla sjukdomen.

Screening med gynekologisk cellprovtagning

Alla kvinnor i Sverige från 23-60 år kallas regelbundet till screening för att upptäcka cellförändringar och få ett skydd mot livmoderhalscancer. Screening för livmoderhalscancer görs genom gynekologisk cellprovtagning. Screening gör att det tidigt går att hitta cellförändringar innan de hinner utvecklas till cancer. Därför är screening ett sätt att skydda sig mot sjukdomen.

Tack vare att så många kvinnor deltar i screeningprogrammet har insjuknandet i livmoderhalscancer minskat med cirka 60 % i Sverige sedan början av 1960-talet. Dödligheten i sjukdomen har minskat ännu mer.

Frågor & svar

● **Varför ska jag ta ett gynekologiskt cellprov?**

Alla kvinnor i Sverige i åldern 23-60 år kallas flera gånger i livet till gynekologisk cellprovskontroll. Provtagningen görs för att skydda kvinnor mot sjukdomen. I ovanliga fall upptäcks cancer. Det sker nästan alltid i ett så tidigt skede att canceren går att bota.

● **Vilket skydd får jag av att gå på cellsprovskontroll?**

Om du går på regelbunden kontroll får du ett 90 % skydd mot livmoderhalscancer.

● **Behöver jag ta provet om jag är vaccinerad mot livmoderhalscancer? (HPV-vaccin).**

Vaccinet skyddar inte helt mot livmoderhalscancer. För de som vaccineras i mellanstadiet är skyddet ungefär 70 %. Vaccination senare i livet ger ett lägre skydd. Därför är det viktigt att du går varje gång du blir kallad till cellprovtagning, även om du är vaccinerad. Om du har vaccinerats mot HPV och också deltar i screeningprogrammet är risken mycket liten att du får livmoderhalscancer.

● **Känns det om jag har cellförändringar?**

Du kan inte själv känna om du har cellförändringar. Cellförändringar i livmoderhalsen utvecklas långsamt och märks inte. Genom att lämna cellprov kan vi upptäcka förändringar tidigt. Cellprovet gör att du kan skydda dig mot livmoderhalscancer.

● **Är cellförändringar samma sak som livmoderhalscancer?**

Nej, det är inte alls samma sak. Cellförändringar är vanligt och alla förändringar är inte farliga. Men det finns också cellförändringar som kan utvecklas till cancer. De förändringarna behöver behandlas.

● **Räcker det att göra undersökningen en gång?**

Nej, varje provtagning är viktig. Kvinnor i åldern 23-49 får en kallelse vart tredje år. Kvinnor som är 50-60 år får en kallelse vart femte år. Du bör gå varje gång du blir kallad till en gynekologisk cellprovtagning.

● **Hur görs undersökningen?**

Provet tas i en gynekologstol av en barnmorska. Du får ta av dig på underkroppen. Sedan tar barnmorskan ett cellprov från livmodertappen i slidan med en liten mjuk borste och en spatel. En spatel är som en glasspinne. En del kvinnor tycker att det är obehagligt att ligga i en gynekologstol, men provtagningen tar bara någon minut.

● **Ska jag gå på cellprovtagning om jag är gravid?**

Tala med din barnmorska när du kommer på besök. För det mesta går det bra att ta prov.

● **Hur lång tid måste jag vänta för att få svar på cellprovtagningen?**

Du får svaret hemskickat i brevlådan. Om du inte har fått svar efter tre månader eller om du har frågor om ditt cellprov är du välkommen att kontakta mottagningen.

● **Vad händer om provet visar att jag har cellförändringar?**

Ungefär 5% av alla cellprov visar cellförändringar. Det är mycket ovanligt att cellförändringarna är cancer. Lätta cellförändringar kan ofta läka ut av sig själva och behöver därför inte alltid behandlas. Om ditt prov visar cellförändringar får du tid hos en gynekolog som gör en undersökning. Om läkaren bedömer att förändringarna kan utvecklas till cancer får du en tid för behandling.

Vid behandlingen tas förändringarna bort. Det är en enkel operation som oftast görs med lokalbedövning. Efter behandlingen behöver de flesta kvinnor gå på fler kontroller än de som inte har haft några cellförändringar.

● **Vad händer om jag missar min inbokade tid?**

Kontakta mottagningen eller kallelsekansliet för att boka en ny tid om den inbokade tiden inte passar eller om du har missat din tid.

● **Varför får en del kvinnor livmoderhalscancer?**

Cancer i livmoderhalsen orsakas oftast av humant papillomvirus (HPV) som sprids sexuellt. Cellförändringarna som kommer av viruset kan utvecklas till livmoderhalscancer. Alla kvinnor som har sex, eller som har haft sex, kan få livmoderhalscancer.

● **Är livmoderhalscancer ärftligt?**

Nej, livmoderhalscancer är inte direkt ärftligt. Immunförsvarets förmåga att bekämpa HPV kan vara olika från person till person och denna förmåga kan delvis vara ärftlig.

● **Jag känner mig frisk, ska jag ändå gå?**

Ja, cellförändringar som orsakar livmoderhalscancer känns inte. Det är därför viktigt att du går på gynekologisk cellprovtagning, även om du känner dig frisk.

● **Vad kan jag göra själv för att skydda mig mot livmoderhalscancer?**

Genom att gå på cellprovtagning när du blir kallad har du ett starkt skydd mot livmoderhalscancer.

Du minskar risken för att få sjukdomen om du inte röker. Du kan också skydda dig delvis mot sjukdomen genom att använda kondom i nya relationer. Om du även har vaccinerat dig i unga år så har du ett ännu starkare skydd. Vaccin och cellprovskontroll kompletterar varandra.

● **Sparas mitt prov i forskningssyfte?**

Ja, cellprovet sparas för din vård och dina uppgifter sparas även i kvalitetsregister för vårdutveckling enligt biobankslagen och patientdatalagen. Ditt prov kan också användas för vårdutveckling och till forskning. Det gör att vi kan bli bättre på att förebygga livmoderhalscancer. Alla personuppgifter är skyddade enligt offentlighets- och sekretesslagen. Prata med din barnmorska om du inte vill att provet eller dina uppgifter ska sparas för utveckla hälso- och sjukvården eller användas till forskning.

För mer information se www.biobanksverige.se.

Fördelar och nackdelar med screening

Fördelarna med screening är mycket stora. Genom screening går det att hitta förstadiet till cancer och det gör att vi nästan alltid kan förhindra sjukdomen. Även i de ovanliga fall när en kvinna har cancer kan ett cellprov upptäcka den tidigt.

Efter provtagningen kan en del kvinnor få en liten blödning. Det är ofarligt och blödningen brukar försvinna efter någon dag.

En svaghet med screening är att det inte ger ett 100 % skydd. Det är också svårt att veta exakt vilka förändringar som kommer att utvecklas till cancer. Därför blir en del kvinnor kallade till flera undersökningar för att få fram ett säkert svar. De extra undersökningarna kan skapa oro.

Genom screening kan vi tidigt upptäcka cellförändringar innan de hinner utvecklas till cancer. En del av de förändringar som hittas vid screening kommer aldrig att utvecklas till cancer, men vi vet inte alltid exakt vilka. Därför kommer en del behandlingar att göras i onödan. Behandlingarna är enkla och nästan helt riskfria.

Behandlingar av cellförändringar gör det inte svårare att bli gravid. Det är inte heller vanligt att kvinnor som senare blir gravida får problem. Men om en stor del av livmoderhalsen har behandlats ökar risken något för tidig födsel om kvinnan i framtiden blir gravid.

Screening av en befolkning eller en del av en befolkning görs endast om det finns ett starkt vetenskapligt stöd för att fördelarna är större än nackdelarna. Bedömningen görs av Socialstyrelsen.

Om du behöver tolk eller annan hjälp

Kontakta mottagningen innan besöket om du vill ha tolk. Kontakta oss också om du har någon funktionsnedsättning och behöver hjälp.

Mer information om gynekologisk cellprovtagning och screening hittar du på:

- 1177 Vårdguiden: www.1177.se/cellprov
Andra språk: www.1177.se/pap-test
- Du är också välkommen att ringa 1177 för rådgivning på telefon.